

8. Гнучкість – ознака уроку із застосуванням диференційного підходу.

Інклюзивне освітнє середовище змінює роль учителя загальноосвітнього навчального закладу. Учні з особливими освітніми потребами повинні сприйматися ним так само, як і інші діти в класі. Він повинен залучати їх до спільних видів діяльності та використовувати різноманітні стратегії колективної участі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі : практ. посіб. / [Тім Лорман, Джоан Дешлер, Девід Харві] ; пер. з англ. – СПЮ – ФО Парашин І. С., 2010. – 296 с.

2. Постанова Кабінету Міністрів України № 872 від 15.08.2011 р. «Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах».

3. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посіб-

ник : у 9 кн. / за заг. ред. А. А. Колупаєвої. – К. : Літопис-XX, 2010. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

4. Наукові основи корекційно-виховної роботи в допоміжній школі : методичний лист / укл. І. Г. Єременко. – К. : Радянська школа, 1970. – 51 с.

5. Таранченко О. М. Диференційоване викладання в інклюзивному класі : навчально-методичний посібник / О. М. Таранченко, Ю. М. Найда ; за заг. ред. А. А. Колупаєвої. – К. : «А.С.К.», 2012. – 123 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

6. Матвєєва М. П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку : навчально-методичний посібник / М. П. Матвєєва, С. П. Миронова. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, 2005. – 164 с.

7. «Корекційна освіта»: вступ до спеціальності : навчальний посібник / О. В. Колишкін. – Суми : Університетська книга, 2013. – 342 с.

Дата надходження до редакції: 02. 09. 2014 р.

УДК 371.13:371.125:37.013.42

Тетяна АБРАМОВИЧ,
методист кабінету-центру
практичної психології і соціальної роботи
Рівненського ОІППО

ІМІДЖ ЯК ПРЕЗЕНТАЦІЙНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

У статті висвітлено проблему цілеспрямованого формування іміджу соціального педагога в системі освіти. Розкрито поняття життєвої зрілості та професіоналізму соціального педагога. Окреслено необхідність формування іміджу не лише з урахуванням специфіки діяльності фахівця, але й потреб, інтересів, соціально-психологічних норм спілкування та діяльності аудиторії. Зосереджено увагу на прямій залежності іміджу соціального педагога від його творчої особистості, стилю поведінки, стратегії в організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Визначено комунікативну, інформативну, когнітивну, гуманістичну, креативну, гносеологічну, емотивну та здоров'язберігаючу функції іміджу соціального педагога.

Ключові слова: імідж, професійна діяльність, формування, стилі взаємодії, складові іміджу.

В статті представлена проблема целенаправленого формування іміджу соціального педагога в системі освіти. Розкрито поняття життєвої зрілості та професіоналізму соціального педагога. Определена необходимость формирования имиджа не только с учетом специфики деятельности специалиста, но и потребностей, интересов, социально-психологических норм общения и деятельности аудитории. Сосредоточено

внимание на прямой зависимости имиджа социального педагога от его личности, стиля поведения, стратегии в организации субъект-субъектного взаимодействия. Определено коммуникативную, информативную, когнитивную, гуманистическую, креативную, гносеологическую и здоровьесберегающую функции имиджа социального педагога.

Ключевые слова: имидж, профессиональная деятельность, формирование, стили взаимодействия, составляющие имиджа.

The article deals with the problem of social pedagogue image purposeful formation. The concepts of social pedagogue maturity and professionalism are given. There is traced the necessity of image formation including not only the specialist activity specifics, but also the needs, interests, social and psychological communication norms and audience activity. Special attention is paid to the direct dependence of social pedagogue image on their creative personality, action pattern, the strategy on the subject-subject interaction organization. The communicative, informative, cognitive, humanistic, creative, gnosological, emotive and health protecting functions of social pedagogue image are determined.

Key words: image, professional activity, formation, interaction styles, image components.

Постановка проблеми. Підвищення уваги до феномена «імідж» у соціальній педагогіці обумовлене тим, що лише позитивний образ соціального педагога є суттєвим чинником гуманізації освітнього простору, підвищення ефективності навчально-виховного процесу.

Імідж соціального педагога внаслідок новизни цієї професії ще не встиг сформуватися. Але, разом із тим, важко переоцінити значення поняття іміджу у професійній діяльності, де важливу роль відіграє самопрезентація. Позитивний образ соціального педагога як особливий особистісний інструментарій сприяє встановленню контактів із суб'єктами взаємодії, тим самим перетворюючи цей процес на більш ефективний. Маючи неабиякий психотерапевтичний ефект, імідж наділяє соціального педагога професійною впевненістю, комунікабельністю, соціально-педагогічною активністю, рефлексивністю, дипломатичністю, відповідальністю.

Метою статті є висвітлення питання цілеспрямованого формування іміджу соціального педагога в системі освіти.

Виклад основного матеріалу. Тема іміджу соціального педагога активно обговорюється в науковій літературі, де представлено різні визначення означеного поняття. Імідж (від лат. «*imago*» – образ, вид) – це образ, який формується цілеспрямовано та здійснює емоційно-психологічний вплив на будь-кого з метою створення враження, думки оточуючих про носія створеного іміджу. Позитивно створений імідж є одним із важливих факторів успішної діяльності соціального педагога. Пріоритетними характеристиками іміджу соціального педагога є: привабливість, інтелігентність, враження здорової та щасливої людини, позитивний настрій, інтерес до людей, бажання допомогти у вирішенні їхніх проблем, впевненість у собі, оптимізм, розвинене почуття гумору, активність, індивідуальний стиль діяльності та спілкування, відповідальність і сміливість.

Соціальний педагог – це людина нової форми, що працює з дітьми, сім'ями, встановлює та налагоджує контакти з громадськими організаціями. Мета його діяльності – організація профілактичної, соціально значущої діяльності дітей і дорослих у соціумі. А отже, він має володіти певними презентаційними якостями особистості, які б забезпечували соціальному педагогу можливість продуктивніше налагоджувати контакти не лише у професійній сфері, а й на особистісно-побутовому рівні. Тому імідж є складовою саморозвитку й самоорганізації особистості соціального педагога, прагненням до вищих досягнень, успіху, професійного вдосконалення, активної життєвої позиції, позитивного мислення.

У професії соціального педагога імідж відіграє особливу роль, тому що завжди сприймається як приклад і ретельно оцінюється оточуючими. Інколи, на відміну від представників інших професій, соціальному педагогу складніше відповідати своєму іміджу.

По-перше, період, протягом якого соціальний педагог перебуває у своєму «образі» при взаємодії з учасниками навчально-виховного процесу, значно довший від того, обмеженого кількома годинами часу, протягом якого актор чи політик спілкуються з публікою.

По-друге, чітко узгоджені обставини, в яких працює, наприклад, актор, фотомодель чи політик, виключають виникнення нестандартних ситуацій. Сфера діяльності соціального педагога – це щоразу конкретна ситуація, що вимагає правильного вибору стилю поведінки й адекватно обраної позиції.

Таким чином, власний професійний імідж соціальному педагогу необхідно формувати з урахуванням специфіки його діяльності й потреб аудиторії, усвідомлюючи при цьому, що він – «реклама» не лише освітньої установи, а й власного професійного досвіду, життєвої зрілості.

Життєва зрілість соціального педагога – це орієнтація й самовизначення в складних життєвих ситуаціях на засадах досвіду, знань, наукового та духовного освоєння світу [1, с. 9]. Згодом ця життєва зрілість переходить в іншу, не менш важливу якість соціального педагога – професіоналізм особистості, коли особистісне зростання спрямоване на розвиток креативності, а професійна діяльність приносить задоволення.

Професійна діяльність соціального педагога – це своєрідний комплекс взаємопов'язаних діяльностей (виховна, навчальна, розвивальна, соціокультурна, комунікативна, організаторська), спрямованих на різні об'єкти, для здійснення яких необхідні певні професійні знання, вміння й навички, а також професійно важливі якості, які власне й складають його імідж.

Імідж має неабияке значення в ділових і особистісних стосунках, дає можливість бути прийнятим і зрозумілим для інших, відображає здібності та моральні якості індивіда. На думку І. Криксунової, імідж – це символ, який інформує про соціальний статус людини, її професійні якості, характер, темперамент, фінансові можливості, смаки і, навіть, сімейний стан [3, с. 45].

Як зазначають деякі науковці, пріоритетними характеристиками для імідж-складників соціального педагога є привабливість, інтелігентність, враження здорової і щасливої людини, позитивна модальність настрою, інтерес до людей та їх проблем, впевненість у собі, оптимізм, активність, індивідуальний стиль діяльності та спілкування [4, с. 49]. «Імідж постійно повинен реалізовуватися, щоб бути ефективним. Ваш імідж кожного дня впливає не лише на вас, а й на всіх, кого ви зустрічаєте», – зазначає Елері Семпсон. Щодо соціального педагога, то суспільство виокремлює такі його якості, як: соціабельність (потреба постійно перебувати серед людей); афіліація (прагнення бути в товаристві інших людей, потреба людини у створенні теплих, емоційно значимих стосунків з іншими людьми); емпатія; соціально-педагогічна активність; дипломатичність (мистецтво ведення переговорів з метою запобігання чи врегулювання конфліктів, пошуків компромісів і взаємоприйнятих рішень); рефлексивність (унікальна здатність людської свідомості – в процесі сприйняття діяльності сприймати й саму себе, внаслідок чого людська свідомість постає як самосвідомість); відповідальність.

В. Б. Ольшанський виокремлює такі стилі взаємодії соціального педагога з оточенням:

- авторитарний (загрози, обіцянки покарання, психологічний тиск і придушення своїм авторитетом);

- демократичний (кожному забезпечується увага, підтримка, що сприяє зміцненню людської гідності, стимулює самоповагу, гордість, прагнення до самоствердження);

- ліберальний (байдуже ставлення до людини, підкреслення соціальної дистанції, що викликає підозрілість і недовіру);

- розвиваючий (відкритість, невимушеність спілкування, розуміння, здатність зрозуміти становище іншого, проте це не означає схвалення будь-якого вчинку особистості) [5, с. 88].

У процесі особистісного зростання соціального педагога, його самовдосконалення відбувається цілеспрямований самоаналіз і корегування професійно значимих якостей особистості, підвищується відповідальність за рішення, які приймаються, формуються вміння прогнозувати результат та обирати оптимальну програму дій.

Індивідуальний імідж соціального педагога – це особистісний імідж, тобто такий, який базується на рисах, що знаходять свій прояв у площині психічних особливостей і реалізуються через такі категорії, як характер, темперамент, емоції.

Особливого значення для соціального педагога набувають ораторські здібності, адже саме в контактах із людьми спливає 80% його робочого часу. Т. Фролова стосовно цього висловлює таку думку: «Людина сама обирає слова й вирази, які створюють той контекст, в якому вона б хотіла бачити свої висловлювання. Ім'я або мовне визначення значною мірою обумовлюють і розуміння того, що мається на увазі, і ставлення до цього. Це надзвичайно важливо для створення іміджу...» [6, с. 154].

Таким чином, позитивний індивідуальний імідж соціального педагога – це гармонійне поєднання унікальних, неповторних зовнішньо-внутрішніх, особистісно-професійних якостей, які сприяють бажанню та готовності до суб'єкт-суб'єктного спілкування. Позитивний імідж є не лише постійним наближенням до ідеального «Я», а й нескінченим процесом самовдосконалення індивідуальності.

Розробка поняття іміджу соціального педагога неможлива без урахування психології сприйняття, оцінки й прийняття рішень. Імідж соціального педагога знаходиться в прямій залежності від його творчої особистості, стилю поведінки, розвивальної стратегії в організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Соціальний педагог повинен спілкуватися з оточуючими людьми з повагою, довірою, дотримуючись при цьому виваженості у висловлюваннях, але в той же час усім своїм виглядом і поведінкою показуючи свою компетентність, силу і авторитет, адже контингент, з яким йому доводиться працювати, переважно цінує саме ці якості.

Особистісні якості соціального педагога справляють істотний вплив на характер і форму застосування різноманітних методів і прийомів у роботі з дітьми, їх батьками, колегами, керівниками різних організацій, з якими йому доводиться співпрацювати в процесі роботи. Істотний вплив на стиль діяльності соціального педагога також мають його інтелект, загальна культура, рівень професійної підготовки, особливості характеру, темперамент, моральні цінності.

Імідж соціального педагога можна розглядати з двох позицій [2, с. 217]:

– у широкому розумінні імідж – це емоційно сформований стереотип сприйняття образу соціального педагога учнями, їх батьками, колегами, соціальним оточенням;

– у вузькому розумінні імідж – образ конкретного соціального педагога, у свідомості якого відбувається вибір певної манери поведінки, що виражається в індивідуальному стилі діяльності, знаходить конкретний зовнішній прояв через мову, виразність рухів, міміку, а також через предметно-просторове середовище, в якому відбувається професійна діяльність соціального педагога.

Імідж соціального педагога як система виконує в навчальному процесі ряд взаємопов'язаних функцій. Окрім комунікативної, інформативної, когнітивної, гуманістичної, креативної, гносеологічної та емотивної він виконує ще й здоров'язберігаючу функцію. Сутність цієї функції полягає в тому, що на свідомому та підсвідомому рівнях у суб'єктів спілкування відбувається прийом знаків, які має імідж соціального педагога. Якщо ці характеристики гармонійні, несуть позитивну інформацію і не виконують роль прихованих психогенних впливів, у колективі чи соціальному середовищі, де відбувається діяльність соціального педагога, спостерігається комфортна позитивна психологічна атмосфера. За таких умов соціальний педагог має привабливий вигляд, його позитивний імідж сприяє адекватній самооцінці учнів, недопущенню конфліктних ситуацій у колективі, запобігає виникненню стресових ситуацій.

Вдало сформований професійно-особистісний імідж впливає не лише на здоров'я клієнтів, а й на здоров'я самого соціального педагога.

Під час проходження курсів підвищення кваліфікації у Рівненському ОППО (жовтень 2014 року) було проведено анкетування соціальних педагогів на тему «Мій професійний імідж». Його результати засвідчили, що лише 9 із 20 опитаних вважають, що мають позитивний, вдало сформований імідж. Респонденти зазначили, що маючи позитивний імідж, у них наявний низький рівень тривожності, відсутня нервово-психологічна напруга і незадоволеність професією. Такі соціальні педагоги є більш стійкими до стресу та значно менше піддаються ризику емоційного вигорання, при цьому адекватно сформована їхня самооцінка є показником власного психічного здоров'я.

Психологічна невідповідність вимогам професії особливо яскраво проявляється в складних ситуаціях, коли потрібна мобілізація всіх особистих ресурсів для розв'язання складного (найчастіше – нестандартного) завдання. У роботі з людьми необхідні зібраність та уважність, уміння зрозуміти клієнта. Не менш важливе місце займають такі вольові якості, як терпіння, виваженість та витримка. Без цих провідних для даної професії характеристик психіки ефективна робота стає неможливою. Чим важчою для освоєння є професія, чим значущішою є вона в соціальних стосунках, тим вищим має бути рівень розвитку особистісних властивостей як основи професійної придатності.

Висновки. Педагогічний імідж починає формуватися при навчанні студентів у педагогічних ВНЗ, де закладаються перші паростки майбутнього соціального педагога. Також формування соціального педагога-майстра та його іміджу значною

мірою відбувається й у системі післядипломної педагогічної освіти, коли педагог розкриває всі свої здібності шляхом постійного вдосконалення свого педагогічного досвіду. Таким чином, актуальною та доцільною є необхідність переходу існуючої системи розвитку педагогічної майстерності до більш досконалого рівня щодо створення механізму формування стійкого цілісного образу соціального педагога (педагогічного іміджу), який забезпечить оптимальні умови для навчання та виховання учнів.

За умови, що кожен соціальний педагог буде усвідомлювати значимість власного позитивного професійно-особистісного іміджу і намагатиметься оволодіти ним, залежатиме не лише можливість зміни в суспільній свідомості старих стереотипів щодо організації соціальної роботи, але і його власне морально-психічне та фізичне здоров'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Данилова Г. Акмеологія шкільної освіти у контексті методології сучасної науки / Г. Данилова // Рідна школа. – 2004. – № 11. – С. 6-10.
2. Королько В. Г. Паблік рилейшнз. Наукові основи, методика, практика / В. Г. Королько. – К. : Скарби, 2001. – 400 с.
3. Криксунова І. Создай свой имидж / И. Криксунова. – СПб., 1997. – 240 с.
4. Овчарова Р. В. Справочная книга социального педагога / Р. В. Овчарова. – М. : Сфера, 2001. – 480 с.
5. Ольшанский В. Б. Личность и социальные ценности : сб. науч. тр. : в 2 т. / В. Б. Ольшанский. – М. : Мысль. – 1995. – 156 с.
6. Фролова Т. Мовні засоби конструювання іміджу державного службовця : зб. наук. пр. УАДУ / Т. Фролова. – К., 2000. – №2. – Ч.3. – 233 с.

Дата надходження до редакції: 21. 10. 2014 р.

УДК 37.013:37.025:373.553

Наталія ПОЛИЦЯК,
завідувач кабінету
редакційно-видавничої діяльності
Рівненського ОШПО,
магістр культурології

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТА НАВЧАННЯ АКАДЕМІЧНО ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ В УМОВАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

У статті проаналізовано стратегії навчання, що рекомендовано для застосування у загально-освітніх навчальних закладах із метою розвитку академічної обдарованості школярів.

Ключові слова: стратегія прискорення, стратегія збагачення, стратегія проблематизації, стратегія поглиблення.

В статтє проаналізовано стратегіи обучения, рекомендуемые для применения в общеобразовательных учебных заведениях с целью развития академической одаренности школьников.

Ключевые слова: стратегия ускорения, стратегия обогачения, стратегия проблематизации, стратегия углубления.

The article analyzes the strategies teaching students that are recommended for use in secondary schools for the purpose of academic giftedness.

Key words: strategy acceleration, enrichment strategy, strategy problematization, strategy of deepening.

У світовій педагогічній практиці склалося декілька стратегічних ліній розробки змісту освітньої діяльності обдарованих дітей. Розглянути їх принципово важливо не лише з метою з'ясування

ситуації щодо навчання, але й для вирішення проблеми розвитку інтелектуально-творчого потенціалу дитини у навчальному середовищі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Здійснивши аналіз філософської, науково-педагогічної та методичної літератури, можна зробити висновок про накопичення суттєвого досвіду щодо розвитку здібностей обдарованих учнів. Проте досить незначна увага приділяється формуванню академічної обдарованості та побудові послідовних розвиваючих систем для роботи з академічно обдарованими школярами.

Найбільш актуальними у даному напрямку є дослідження Д. Богоявленської, О. Бузова, Л. Данилевича, В. Дружиніна, Н. Лейтеса, В. Онацького, В. Рафікової, В. Юркевич та ін. Вивчення академічної обдарованості у педагогічній психології представлено дослідженнями научуваності. Це питання розглядали як російські (Б. Ананьєв, В. Дружинін, Н. Менчинська, З. Калмикова, А. Маркова, Н. Лейтес, М. Холодна та інші), так і вітчизняні психологи (О. Власова, Г. Костюк та інші).

Метою статті є аналіз теоретичних підходів щодо стратегій розвитку та навчання академічно обдарованих учнів в умовах загальноосвітньої школи.